

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Literatura

Diviš, J., Kolbinger, D. 2000: Sídliště z pozdní doby římské a stěhování národů v Příboře-Prchalově. *In: Formační zprávy, prosinec 2000. Česká archeologická společnost, pobočka pro severní Moravu a Slezsko*. Kopřivnice–Hulín, 23–45.

Tejral, J. 2008: Ke zvláštnostem sídlištního vývoje v době římské na území severně od středního Dunaje. *In: E. Droberjar, B. Komoróczy, D. Vachutová (eds.): Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů*. Archeologie barbarů 2007. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 37. Brno, 67–98.

Resumé

Příbor (Kataster Prchalov, Bez. Nový Jičín). Auf der Fläche der Siedlung mit älteren Funden aus der späten römischen Kaiserzeit in Příbor-Prchalov wurde Keramik aus dieser Zeit und auch eine mit Glasur bedeckte Scherbe mit Rädchenverzierung identifiziert, die zu den spätesten Importen der glasierten provinziäl-römischen Keramik ins Barbarikum gehört.

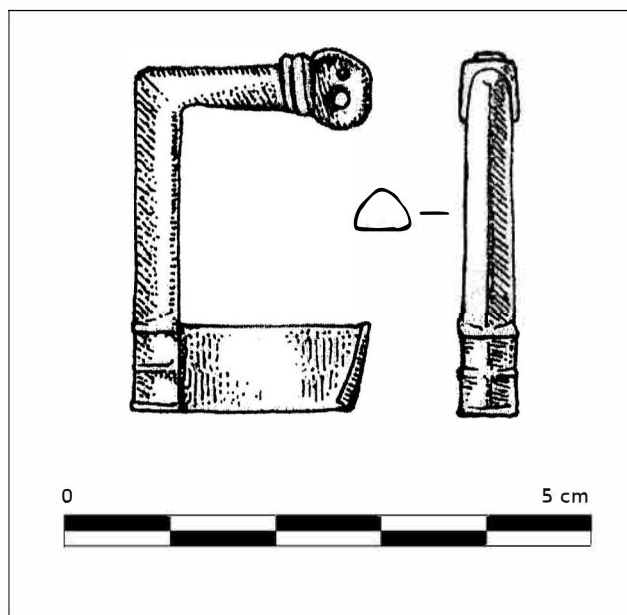
SLATINICE (K. Ú. SLATINICE NA HANÉ, OKR. OLMOUC)

„Trávníky“. Doba římská. Sídliště. Povrchový sběr.

V roce 2008 byla na katastru Slatinice na Hané získána s pomocí detektoru kovů bronzová kolínkovitá spona (Obr. 15), která byla předána do sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci. Podle sdělení nálezce se lokalita nachází mezi dnešními obcemi Slatinice a Lutín, v prostoru nalevo od silnice (ve směru ze Slatinic do Lutína), nedaleko od místa, kde železniční trať přetíná místní potok. Poloha nálezce byla určena souřadnicemi: 49°33'45.353"N a 17°6'44.883"E. V blízkosti místa nálezce spony, mezi nádražím a východním okrajem obce (v trati „Padělky“) získal střepy z doby římské už A. Gottwald. V téže trati pak byla v roce 1971 při hloubení kanalizační rýhy zachycena oválná jáma, která obsahovala zlomky zvířecích kostí a germánskou keramiku (Dohnal 1971). Osídlení ze starší doby římské je na katastru Slatinic na Hané doloženo rovněž v trati „Zadní díly“ (Benninger, Freising 1933, 32–33; Dopita 1986, 13; Kalábek 2006, 444, obr. 4). Toto sídliště ovšem leží u západního okraje obce Slatinice.

Spona nalezená ve Slatinicích byla zhotovena z bronzu, dochovala se plochá hlavice, lučičk trojúhelníkovitého průřezu je lomený do pravého úhlu, hraněná nožka je zdobena jednoduchým motivem v podobě tří příčných plastických žebírek. Zachoval se dlouhý zachycovač obdélníkovitého tvaru (délka 1,7 cm). Celková délka spony činí 3,3 cm.

Kolínkovité spony náleží 9. sérii V. skupiny O. Almgrena, který počátky jejich užívání klade do doby těsně před polovinou starší doby římské (Almgren 1923, 64). Oblast výskytu těchto spon v Evropě zahrnuje celou

Obr. 15: Kolínkovitá spona ze Slatinic. Kresba: I. Hradilová. *Abb. 15: Die Kniefibel aus Slatinice. Zeichnung: I. Hradilová.*

labskogermánskou sféru (Tejral 1993, 433), nejvíce byly rozšířeny v dolním a středním Polabí, odkud pronikaly do Čech; nálezy z Podunají jsou potom méně četné (Peškař 1972, 89). Nejintenzivněji byly používány v mladší fázi starší doby římské a na základě společného výskytu s dvojdílnými sponami samostříšlové konstrukce je potvrzeno jejich přežívání i do mladší doby římské (Peškař 1972, 90; Gupte 1998, 209–210). Nečetné moravské nálezy kolínkovitých spon zastupuje exemplář pocházející pravděpodobně z rozrušeného žárového hrobu v okolí Kyjova, který byl díky analogickému exempláři (typ O 17) z Thorsbergu (Radatz 1957, 83, Abb. 1) datován do mladšího úseku fáze B2 až počátku fáze C1, tedy do závěru 2. století (Peškař 1972, 90). Námí sledovaná spona ze Slatinic má však nejbližší analogii v poněkud mladší sponě pocházející z neznámé lokality na Moravě (Peškař 1972, 90, Tf. 15: 2). Odpovídá jí svými rozměry, výrazným pravouhlým zalomením, trojúhelníkovitým průřezem lučičku a rovněž tvarem zachycovače, jistý rozdíl lze spatřovat pouze ve výzobě nožky. Zmínovaný exemplář z neznámé lokality na Moravě je téměř totožný se sponou vyzvednutou z kostrového hrobu v Řepově v Čechách (Turek 1934–1935, 116–117, obr. 4, 5, 6; Svoboda 1948, 80, obr. 8: 4). S ohledem na svou výzobu a tvar zachycovače byly obě spony datovány na počátek 3. století (Svoboda 1948, 80; Peškař 1972, 91), toto časové zařazení platí rovněž pro námí sledovaný exemplář ze Slatinic. Nedávno byly dva fragmenty typologicky stejných kolínkovitých spon získány prospekci s pomocí detektoru kovů v Božicích v trati „Mokřidla“, okr. Znojmo (Jílek 2008, 338, obr. 4 a 5).

Zuzana Loskotová

Literatura

Almgren, O. 1923: *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte*.

derde mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig.

Benninger, E., Freising, H. 1933: *Die germanische Bodenfundamente in Mähren*. Reichenberg.

Dohnal, V. 1971: Slatinice. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 717/72. Uloženo: Archiv nálezoových zpráv, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Dopita, J. 1986: Nálezy mincí na Olomoucku (I). *Zprávy Krajského vlastivědného ústavu v Olomouci*, 1–19.

Gupte, O. 1998: Die Knieförmig gebogene Fibeln der älteren römischen Kaiserzeit – Forschungsgeschichte und Forschungsstand. In: J. Kunow (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren*. Internationale Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg. *Forschungen zur Archeologie im Land Brandenburg* 5. Wünsdorf. 203–212.

Jílek, J. 2008: Božice (okr. Znojmo), *Přehled výzkumů* 49, Brno, 337–340.

Kalábek, M. 2006: Germánské osídlení Olomouce, In: *Archeologie Barbarů 2005*. Sborník příspěvků z I. Protohistorické konference „Pozdně keltské, germánské a časně slovanské osídlení“. Kounice, 20.–22. září 2005. Ústav archeologické památkové péče středních Čech. Praha, 431–450.

Peškař, I. 1972: *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*. Praha.

Raddatz, K. 1957: Der Thorsberger Moorfund. Gürtelteile und Körperschmuck. *Offa-Bücher* 13, Neumünster.

Tejral, J. 1993: Na hranicích Impéria (doba římská). In: V. Podborský (ed.): *Pravěké dějiny Moravy*. Brno, 44–470.

Turek, R. 1934–1935: Předmerovejský hrob v Řepově. *Památky archeologické* IV–V, 116–117.

Resumé

Slatinice (Bez. Olomouc). In Slatinice wurde eine Kniefibel entdeckt. Von der zweigliedrigen Fibel ist nur der dreikantige, stabförmige Bügel erhalten, der vorne einen verdickten Kopf, hinten einen prismatischen, auf der Oberseite verzierten Fuss, der mit hohen rechteckigen Nadelhalter abschliesst. Im Hinblick auf die analogischen Spangen, aus einem unbekanntem Fundort im Mähren (Peškař 1972, 90, Tf. 15: 2) und aus Řepov in Böhmen (Turek 1934–1935, 116–117, obr. 4, 5, 6; Svoboda 1948, 80, obr. 8: 4), gehört unsere Fibel zu den jüngeren Varianten der Kniefibeln, die dem Beginn des 3. Jahrhunderts angehören.

SYROVICE (OKR. BRNO-VENKOV)

„U rybníka“. Doba laténská. Doba římská. Raný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum byl vyvolán výstavbou inženýrských sítí a RD v lokalitě „U rybníka“ na J okraji intravilánu obce při cestě do Sobotovic. Výzkum proběhl během srpna až září 2008 a omezil se na archeologicky pozi-

itivní část plošně skryté trasy komunikace o šířce přibližně 10 a délce 90 m. Vlastní skrývka o mocnosti do 0,3 m obnažila ve větší části plochy kulturní souvrství s početnými nálezy a koncentracemi mazanic, do níž byly založeny jednotlivé řezy ručně snižované na úroveň podloží. Již v průběhu snižování byly na úrovni půdního typu rozlišeny jednotlivé zahloubené objekty, dále verifikované na úrovni sprašového podloží. Pro urychlení výzkumu byly v části plochy vrstvy mechanicky strženy na úroveň půdního typu. Celkem bylo takto odkryto přes 100 objektů z doby laténské, římské a raného středověku. Nejvýrazněji se projevil osídlení z doby římské.

Objekty z tohoto období byly dvojího typu; typické chaty obdélného či čtvercového půdorysu s kůlovou konstrukcí (celkem 6) měly charakteristické popelovité zášpy, oproti tomu ostatní objekty především kruhového půdorysu (větší zásobnice vakovitého profilu i menší sídlištní jámy) obsahovaly v zášypech kvanta mazanic, často silně přepálených. Z obj. 508 pocházela navíc sada přepálených závaží tkalcovského stavu, z obj. 539 pak jednotlivé kosti (kalva, femur) dvou lidských jedinců. Zda se v tomto případě jedná o pozůstatky dvou horizontů osídlení či o současné objekty s odlišnou depoziční historií, bude zřejmé po vyhodnocení keramiky. Zcela předběžně se zdá, že osídlení spadá do přelomu starší a mladší doby římské.

David Parma

Resumé

Syrovice (Bez. Brno-venkov). „U rybníka“. Laténezeit. Römerzeit. Frühmittelalter. Siedlung. Reinigungsgrabung.

VYŠKOV (OKR. VYŠKOV)

Trat' neznámá. 5. století. Uložení: Národní muzeum v Praze.

Nádoba germánského původu byla darována dr. Zástěrovou dne 12. 2. 1964. Nález je nyní uložen v Národním muzeu v Praze pod přírůstkovým číslem 22/64. Jedná se o dvojkónickou mísovitou terinu, která má rozměry: \varnothing 18,5 cm v okraji, \varnothing 11,5 cm dna, výška 11,5 cm. Povrch je hlazený a má šedou barvu. V materiálu je patrná slída (Obr. 16). Nejblíže analogie můžeme najít na lokalitě Plotišť nad Labem (Rybová 1979, Abb. 71/9; 72/6; 76/7). Další velmi podobné tvary byly nalezeny na lokalitách Butzow (Schmidt 1963, Taf. 8: 122, Taf. 16: 212) a Wehrstedt (Pescheck 1978, 65, Abb. 23: 5) či Obermöllern (Pescheck 1978, 65, Abb. 23: 6). Germánskou nádobu lze na základě analogií rámcově zařadit do 5. století (Pescheck 1978, 64; Rybová 1980, 137). Nádoby obdobného typu se mohou vyskytovat i v pozdním 6. století (Klanica 1989).

Poznámka: Za poskytnutý materiál děkuji PhDr. V. Voňkovi.

František Kašpárek